

Løjtnant Voldbyes breve fra 1864

Ved *J. W. G. Norrie*

Efterfølgende breve er skrevne hjem under krigen 1864 af sekondløjtnant Viggo Theodor Voldbye. Han var født den 1. september 1839 i København som søn af underlæge ved borgervæbningen Frederik Ludvig Voldbye og hustru Ida Florentine Schrenz. Hans fader var oprindeligt blevet sat i håndværkerlære i Horsens, men tog til København, da han var udlært, og blev som barbersvend optaget på kirurgisk akademi, der under hans studietid blev forenet med medicinsk fakultet således, at han ved sin embedseksamen blev cand. med. & chir. Moderens fader var regimentstambur, og den unge Voldbye havde arvet store musikalske evner, han spillede fortrinligt klaver og sang udmærket.

Foruden ham var der et stort antal børn i familien, og da de omtales i brevene, bør de nævnes her. Hans ældste broder Ludvig var landmand og gift med Frederikke Dithmer, hvis familie Voldbye havde megen forbindelse med. De yngre søskende var Adolph, 21 år og senere tandlæge, Frederik, 19 år og senere dyrlæge, Ida 17, Emilie 16, Marinus 15, Emma 12 og Agnes 9.

Viggo Voldbye blev kadet 1856, 1858 sekondløjtnant. Efter afgang fra landkadetakademiet blev han ansat ved 18. bataljon, der ved mobiliseringen den 1. december 1863 formeredes som 18. infanteri-regiment på 2 bataljoner. Hans kompagni, 2., indgik i 1. bataljon, der 13. december afgik til Sydslesvig for at bevogte Ejderkanalen fra Kielersfjord til Schirnau.

1.

Svendborg. Decb. 1863.

Kjære fader!

Førend jeg havde ventet det, tilbyder der sig allerede lejlighed til at skrive et par ord i al hast. Vi krøb som snegle til Korsør

*Sekondløjtnant
V. T. Voldbye,
falden 15. marts 1864
i skanse 2.*

og kom der hen kl. henad 11 vel at mærke uden at holde ved mellemstationerne, så du kan tænke, det gik langsomt, og kjedeligt; thi sove kunne jeg ikke og i den coupe, hvor jeg sad, var ikke muntert just. I Korsør fik vi den behagelige efterretning, at kun halvdelen af os kunne komme afsted strax. Jeg hørte til den anden halvdeel, som maatte staa og vente til henad kl. 2. Vi kom da ombord paa Hekla og kom kl. 7,30 hertil Svendborg. Forøvrigt var det en ganske behagelig seilads, da veiret var ret godt. Vi spiste til middag i officerernes messe, og nu er capt. Schou og jeg indquarterede i hotellet heri byen.

Imorgen tidlig kl. 6 stille vi til afreise. Vi gaac da til Eckernförde og derfra marcherer vi vist nok op i Angeln, hvor vi foreløbig skulle ligge i cantonnement.

Jeg sender støvlerne med, da det er mig umuligt at faae dem paa benene, naar jeg som idag staaer og sidder stille; hvad skulde det da blive til, naar jeg skal marchere. De ere ganske sikkert for korte, især den venstre, jeg troer egentlig slet ikke, det kan hjælpe at gjøre noget ved dem, de komme vist aldrig til at passe mig, og jeg ville hellere helt blive hjemme, end gaae med støvler, der ikke passe, det er det skrækkeligste, jeg kan tænke mig. — Jeg sendte imorges, inden jeg rejste, bud efter mine gamle marchstøvler, og gaar jo nu med dem, men de ere itu og trækker vand, saa det haster altsaa overordentlig med de andre. Strax, naar jeg er kommen et sted, hvor jeg slaar mig lidt til ro, skal jeg skrive, hvortil de skulle sendes.

Hils min kjære moder og alle de søde smaa derhjemme mange gange fra

Din hengivne søn
Viggo

P.S. Capitainen venter, vi skulle ned og spise til aften.

2.

Varleberg, d. 16de decbr. 1863.

Kjære moder!

Nu endelig er jeg kommen til ro, og haaber i nogle dage i det mindste at kunne blive her. Jeg skriver denne gang til dig, da jeg sidst skrev til fader, og i skulle alle faae noget. — Da jeg skrev sidst, var det jo i Svendborg, og siden den tid har jeg flakket dygtig omkring. Mandag morgen kl. 6 seilede vi fra Svendborg og kom kl. 2 til Eckernförde. Ombord paa Hekla havde vi det ganske godt. Officererne var meget flinke mod os, og vi levede godt der. Fra Eckernförde marcherede vi strax nordpaa og gik saaledes og dryssede om paa veiene, at vi først kl. 9 kom der, hvor vi skulle ligge i kvarter, kun 1 miil fra Eckernförde, men for det første gik vi en onvei paa det mindste 2 miil og dernæst ere veiene her saa tunge, at man mange steder neppe kan komme frem. Den nat laae jeg, tilligemed en leutenant Helms, som forøvrigt er et meget flinkt menneske, paa en meierigaard, hvor der var flere nette døttre; men de vare naturligvis ligesom alle hernede slesvigholstenere; og viste sig aldeles ikke, førend jeg satte mig til fortepianoet; saa kom de, og vi fik dem ganske

godt paa gled; jeg spillede 4hændig med dem, de sang og alt var meget gemytligt, men de skammede sig formentlig ogsaa dygtigt over, at naturen saaledes var gaaet over optugtelsen, thi den næste dag saa vi dem slet ikke.

Næste formiddag stillede vi kl. 11 i gaarden, hvor jeg laae, og stode der til kl. 3,30; da afmarcherede vi sydpaa, atter gjennem Eckernförde og henad Kiel til, til en by, der hedder Gettorf; det var en drøi march, ikke saa meget for mig selv, som for folkene, og vanskeligst var det at holde humeur i dem, thi de havde slet ikke faaet noget at spise den hele dag, og slet veir havde vi og tillige jo en lang march. Vi kom først i qvarteer kl. 10 om aftenen. Jeg maatte selv gaae og synge her mellem folkene, og det hjalp lidt henad slutningen; skulle vi have gaaet $\frac{1}{2}$ miil til, er jeg vis paa, at vi ikke havde faaet halvdelen med; hvert øjeblik var der nogle, der kastede sig i grøften og erklærede, at de ikke kunne gaae længere, men det fik jo ikke hjælpe, de maatte jo afsted. Vi laae saa i Gettorf den nat og marcherede videre nu i morges omtrent 1 miil meere sydpaa, hvor vi nu ere. Jeg ligger med 100 mand paa en stor herregaard, Varleberg, tilligemed lieutn. Helms; vi have det overordentlig godt, jeg, idetmindste i det par timer, vi have været her. Folkene ere ogsaa meget fornøiede; de faar saa meget de ville æde og har meieriet til samlingsstue og bestestalden til sovesal, og leve i det hele brillant. Jeg tænker, vi komme til at ligge her nogle dage; naar vi bare havde en 3de mand til en l'hombre, men vi have $\frac{1}{2}$ miil til den nærmeste officer, og værten her er naturligvis en slem Wühler; han er meget høflig og sørger godt for os, men uagtet vi strax sendte ham vore visitkort, leve vi dog aldeles afsondret paa vort værelse, hvor vi faar al vor mad (forresten meget god, med viin til) bragt op.

Min adresse er:

18de Infanterie-Regiment. 2dt comp.

Gettorf pr. Eckernförde.

Der er imidlertid flere smaa commissionerer, jeg gerne ville bede dig besørge tilligemed støvlerne. Bed Adolph om at sende de bøger med, han veed nok, helst nogle flere, man kieder sig ellers altfor galt.

P.S. De brevpapirer ere altid for smaa, man kan aldrig faae plads nok paa det, jeg skulle da ogsaa fortælle, at jeg her paa

gaarden har i sinde at gjøre et gilde for mine jenser, vi giver dem en stor vaskekeddel fuld af punch, nogle æbleskiver, cigarer, og saa er her ikke mindre end 14 malkepiger eller meieripiger foruden en bunke andre, saa jeg tænker, vi kunne faae et ganske gemytligt lille bal, bare jeg ikke gaaer glip af det altsammen.

Forresten jo nærmere vi komme julen, desto mere føler jeg alligevel ligesom glæde derover, og hvorfor skulle vel ogsaa den glade juletid ikke være glad. Faaer jeg ikke andet at tage vare, saa vil jeg tænke paa, hvormange gange jeg har dandset om juletræet hjemme i min kjære familie, hvormangen rigtig, ægte glad juul, jeg har tilbragt sammen med eder ogsaa, og saa nu tænke mig eder ogsaa denne gang alle samlede omkring træet, glade og fornøiede, og saa bliver jeg selv ogsaa nok glad tilmode. Og nu til slutning ønsker jeg eder alle kjære derhjemme en rigtig glad og god juul, og lad mig snart høre noget hjemmefra.

Eders Viggo.

P.S. Føj, det var da slemt, der finder jeg tillægget, et par timer efter at brevet er sendt afsted, men jeg iler med at sende det bagefter, maaske de kommer paa samme tid. Jeg troede, det laae i brevet, og saa laae det i en Hamburgeravis; det maa være hovedpinens skyld med den glemsomhed.

I stor hast.

Viggo.

3.

(2 sidste sider af et brev, formentlig fra dette tidspunkt).

... endvidere har jeg nogle psalmebøger fra Holmblads boghandel, som jeg nok ville have, dernæst bed Adolph kjøbe mig en deel skraatobak, helst 1 pund eller saa, jeg havde en rulle med, men den er allerede uddelt mellem folkene og jeg har lovet mine folk at give dem engang imellem en skraa, naar de ere flinke, endvidere 50 cigarer, men ikke Macktore, se at finde nogle lidt ordentlige til en billig penge, á propos om penge, hvad det koster, sender jeg stedse til den 1ste i maaneden. Endvidere maa jeg nødvendig have et uldent halstørklæde, sommetider staar vi stille i flere timer, efter at man vare varmede op paa marchen, og saa er saadan et godt, jeg maa ogsaa have en gammel klud til at binde om halsen om natten. — Det er godt, jeg fik faders morgensko med, du kan troe, det lettede sådan om aftenen at kun

ne tage dem paa. Min kuffert har jeg først faaet i dag, og torny-steret har jeg ladet kjøre paa doctorens vogn, og aner ikke, hvor jeg skal faae den, men den kommer vel nok engang. For det første er det slet ikke værdt at sende feltkappen, men blot støv-lerne, thi det er saa afskyeligt varmt, og jeg indseer ikke, hvor-
dan jeg skal faae den anden sendt hjem, og gaae med 3 kapper er ikke til at holde ud; vi have ikke engang en oppasser endnu. — Hils nu alle ret mange gange derhjemme og lev vel, jeg haa-ber da, i alle ere raske og velfornøiede, og det varer vel ikke læn-ge, inden jeg faar brev.

Din hengivne søn

Viggo

P.S. Min feltflaske er aldeles itu, portvinen fandt for godt at blande sig med tobakken.

4.

Varleberg, d. 22de decbr. 1863.

Kjære fader!

Jeg er næsten bange for, at der maa være kommen noget i veien enten med brevene eller pakkerne til mig; jeg kan ellers ikke forstaae det, thi støvlerne maae dog være færdige for længe siden, og de sørgelige følger af ikke at have nogle ordentlige støvler have da ogsaa indfundet sig i en uhyggelig grad.

I fredags blev jeg nemlig pludselig meget syg, jeg var just en tur op til Gettorf, og da jeg kom hjem og indenfor døren, paakom der mig en saadan underlig rystelse over hele kroppen, at jeg slet ikke kunne staae op; jeg kom da i en fart i seng, og jeg kan nok sige, at jeg til om søndagen var helt borte i det; jeg maae vist have haft en meget slem feber, for jeg kan næsten slet ikke huske an-det, end at jeg drak vand stadig væk; jeg sov heller ikke, men laae i saadan en underlig døs. Den lieutenant, jeg boer sammen med siger, at jeg havde sagt, han ikke maatte hente læge, og han var borte den meste tid, men da han kom hjem løverdagaften temmelig seent, kunne han nok see, det var galt, og han skrev da efter lægen. Følgen var da, at den næste middag kom begge læ-gerne, og da var det værste gaaet over. Forresten er det halsbe-tændelse, jeg har; idag, tirsdag, har jeg været oppe næsten hele

dagen; men jeg er kun snavs endnu. Jeg blev toucheret med helvedssteen i halsen og paa siden af tungen og fik noget at gurgle halsen med, tillige fik jeg noget amerikansk olie. Jeg troer egentlig, jeg havde en byld i halsen; thi baade tungen og ganen var belagt med et tykt lag ligesom materie, og jeg fik undertiden lidt tykt blod op, ogsaa sommetider giennem næsen. — Imidlertid er jeg virkelig saa grundig kied af dette her som vel noget. Jeg ser aldrig noget menneske. Veiret er saadan, saa man ikke jager en hund ud i det. Ingenting her meere at læse i, og saa ovenikjøbet saa stivhalset, øm og ussel som jeg er. Jeg har meest beskæftiget mig med at tælle timerne til næste dag, for at see, om den ikke skulle bringe mig et brev fra hjemmet; nu er det 10 dage siden jeg reiste, og jeg har ikke faaet saa meget som et dansk bogstav. Kjøbenhavn kunne gjerne brænde af, uden at man fik det at vide her i den første maaned.

Den anden lieutenant, jeg boer sammen med, har heller ingen brev faaet endnu, og han er endda forlovet, saa vi troer egentlig, at der maae være kommen noget i veien med posten. Det er kjedeligt ved hver dag at fordele et halvhundrede breve blandt folkene og selv ingen faa. —

Vil du ikke bede Adolph, kjære fader, besørge mig en piibe kjøbt, den, jeg har, er der jo ingen svampedaase paa, og den smager afskyeligt; jeg kan faae den solgt til en anden og vil derfor gjerne snart have en frisk; naar man kjøber den efter sin egen smag og tager hensyn til, hvad brug der skulle gjøres af den, saa er det jo let at kjøbe den tilpas, hovedet maa naturligvis ikke være af porcelain. En af dagene skulle vi forøvrigt til Kiel, for en sikkerheds skyld er det bedst at skrive 18' Inf. Rgmt. pr. Kiel.

Jeg tænker til den 1ste at kunne sende 30 rd hjem, jeg antager nemlig ikke, at vi komme til at betale vor kost her paa gaarden, hvor man jo kunne have det prægtigt, naar man ikke laae i sengen. Juleaften skulle alle officererne over 40 have juletræ i Gettorf, men jeg kan vist ikke tage med.

Mange hilsener til alle de kjære derhjemme.

Din hengivne søn

Viggo.

5.

Königsförde, d. 29de decbr. 1863.

Kjære broder!

Tak for brevet og de mange veludførte commissioner. Du kan tro, det ankom lige i rette tid, var det kommen saameget som $\frac{1}{2}$ dag senere, kunne det maaske have varet endnu 8 dage, inden jeg havde faaet det. Imidlertid gad jeg see alle landets skomage-re, jeg havde nær sagt hængte. Du maa endelig ikke smigre dig med, at jeg kan gaae med de nye støvler, jeg har marcheret blot henad 3 miil med dem idag og kan neppe staae paa benene af smerter; jeg har nemlig i paranthes bemærket lagt mig efter en ny undergroet negl paa den anden store taa, den adskiller sig kun fra sin mage derved, at den befinder sig at være mere udad og smerter ganske afskyeligt. Men ebensø med støvlerne, de ere for vide over vristen, saa at tærne (de store) rende ud i enden, og hælen gnider op og ned; det er nu alvorligt talt forresten det ærgerligste, der kunne hænde mig nuomstunder.

Det var om pakken. Jeg fik den tilligemed støvlerne og brev igaar aftes, just som jeg var ifærd med at pakke til afmarch næste morgen, saa det var jo lige til øllet; men imidlertid er det godt brugt, 8 dage om at komme fra Kjøbenhavn hertil, og du kan troe, det er forbunden med forskjellige ubehagelige fornem-melser for det første at gaae i mudder uden støvler, saa at man komme til at ligge og sylte nelle i sengen i en uges tid, og der-næst ikke høre et ord hjemmefra i en 14 dage, men jeg vil haabe, at jeg herefter lidt mere regelmæssig bliver foret af med breve. Du kan tænke dig, engang ser jeg en ung lieutenant faae ikke mindre end 21 breve paa engang. Han kan da ikke klage. — Tak for bøgerne, jeg tænker imidlertid, at jeg inden 2 dage har læst dem ud, saadant noget sluger man med en græsselig appetit, naar man i over 14 dage har været henvist til et gammelt exemplar af Flincks almanak og en lille visebog; men brevene er alligevel den lektüre, jeg helst nyder. Skraatobak er en herlig ting; idag lod jeg en ende, eller rettere en rulle gaa rundt; du maae ikke troe, jeg saae den igen. Folkene sagde, der var akkurat 20 bidder i den, og der var ogsaa 20 mand, saa det passede godt. Tørklædet er ypperligt, det gjør allerede god gavn, tilligemed flasken, som

jeg tillod mig ved frokostbordet idag hos hr. v. Ahlefeldt at fylde med en udmærket portvin. Tak moder for silkestrøjen, den gjorde udmærket nytte, i stuen bruger jeg den som slobrok. Hvis du ikke har afsendt den omtalte pibe, er det meget heldigt; thi jeg skrev, at den skulle sendes over Kiel, men toldgrænsen er jo imidlertid flyttet, saa det gaaer ikke an at sende noget den vei. Det er bedst blot at adressere breve etc til 18de Inf. Rgmt. i her-tugdømmet Slesvig, saa har jeg det nok; vi ligger jo og rakker fra det ene sted til det andet. Husk, at alle udgifter, porto en iberegnet, behager du at tage dig betalt, naar jeg sender penge hjem. Saa kommer vi til cigarerne. Du kan troe, det gjorde godt at faae noget at suge paa, thi allerede for længe siden har man røget mig lænds, tobak har jeg heller ikke mere af. Tak skal du selv have og ligesaa den eller de bidragydende derhjemme; med det samme jeg husker det, kan du sige til Engeline, at hun har dog lidt fornøjelse af sine formaninger, thi det er mig aldeles umuligt at faae nok saa lille en svedske i munden uden at befinde mig ilde derved. Saa hun behøver ikke at være bange for den store ladning, du sendte mig, det gaar altsammen min mund forbi. Men det er vel det bedste, du faar lidt at vide om, hvorlunde dagene ere gledne hen for mig siden sidst. Fra den 16de indtil igaar, altsaa i 13 dage har jeg boet paa Varleberg (en herregaard), og naar jeg undtager den tid, jeg laae i sengen, har jeg egentlig haft det ganske godt der. Vi samlede i reglen om aftenen med nogle kammerater, enten hos os selv, eller ude omkring, i sidste tilfælde havde vi en elegant equipage til vor raadighed. Julcaften naede jeg akkurat at komme op og deltage i et gilde i Gettorf, hvor 16 af officererne var samlede, og hvor vi havde det gemytligt, l'hombr̄e har jeg spillet 3 gange og tabt hver gang, det er ganske mærkeligt, hvor uheldet følger mig, vi spiller forresten temmelig lavt, mest begrundet i at vi ingen jettons have og spille med de rede penge, alligevel har jeg ikke tabt noget, thi jeg spiller en deel whist, og deri vinder jeg altid, saa det ene hæver det andet. Der er forresten mange flinke folk mellem de unge officerer, vor nye underlæge er ogsaa en flink fyr, og overlægen Wroblewsky er et af de herligste mennesker, jeg har truffet paa, og tillige meget gemytlig. Det er altid rart at være gode venner med den slags folk, saa faar man ligesaa meget salmiakmixtur og engelsk salt

man gider æde. Det kan forresten blive dyrt nok i længden at ligge i cantonnement, thi foruden at man betaler, hvad man faar, er der en deel drikkepenge at betale; jeg slap da ikke ringere end 8 rd. paa Varleberg, endskjønt det var egentlig ikke formeget, da vi fik en flaske udmærket rødvin hver dag paa bordet. Saa gjorde vi (lt Helms og jeg) ogsaa et lille gilde 2den juledags aften for vore folk, de dansede og drak punch sammen med alle de mange meieripiger. 2den juledag var jeg i kirke i Gettorf og hørte en meget god prædiken, bedre end man kunne vente den af saadant noget tydsk rak, slesvigholstenere ere de alle. Imedens jeg husker det, er det sandt, at ministeriet er gaaet af?? — — Imorges kl. 6 afmarcherede vi til en stor herregaard, kaldet Lindau (hofjægermester v. Ahlefeldt), hvor vi kom kl. 11,30, og kl. 1 afmarcherede jeg med 20 mand for at danne en vagt ved Königsförde bro og sluse ved Eiderkanalen 1 stiv miil fra gaarden over de forfærdeligste veie. Ja, du kan tro, veiene ere i det hele ganske nette her, man bruger 2½ time sommetider om 1 miil, det har sneet dygtigt og tør nu, saa man synker blot 1 kvarter i ved hvert skridt, godt for ligtorne, men skadeligt for undergroede negle. Her ligger jeg nu i denne ravnekrog, langt fra al civilisation, jeg selv boer hos den gamle Ahlefeldt paa en slags udflyttergaard, har 2 yderst elegante værelser, og den yndigste seng med edderdunsdyne og atlaskes-tæppe, men skal være her paa vagt i 48 timer og maa naturligvis ikke gaa i seng, sidder med vandstøvler paa etc. Jo, det er rart, jeg har aldrig været saa træt, og saa at se paa denne seng, Hu!!! Det var om vandstøvler. Jeg troer, jeg lader de gamle gjøre i stand og gaar med dem. Hal-løi! nu er der ikke mere plads, og jeg har ikke en stump papir mere, tag derfor paa egen haand de allernydeligste, inderligste etc. nytaarshilsener, til alle fra

din Viggo.

Hils Ida og Emilie og tak dem mange gange for deres skrivelse, kom snart igjen. — V.

6.

Lehmsieck, d. 4de jan. 1864.

Kjære fader!

Tak for brevet; det var meget velkomment. Hils ogsaa Adolph, Ida og Emilie og tak for brevene. Du kan troe, det gjør godt at

*Kaptajn
L. G. G. M. Schow,
fulden 2. februar 1864
ved Mysunde.*

faa noget at høre fra hjemmet, især naar man har ventet længe. Jeg er da gud ske lov frisk som en fisk, undertiden kan jeg nok faa en smule hoste, men saa har jeg stadig salmiakmixturen, tak for recepten og raadet, jeg skal benytte det neste gang, men haaber dog, jeg ikke faar brug derfor. — Sidst da jeg skrev til Adolph, laae jeg paa forpost i 48 timer ved et overgangssted ved Eiderkanalen, Königsförde; der havde jeg det just ikke saa behageligt; da jeg baade ved nat og dag maatte løbe rundt fra den ene post til den anden, da de laae saa langt fra hverandre, men det var dog intet imod, hvad vi senere havde døjet, jeg er vis paa, at det under virkelige feltforhold ikke kan være værre. Forbundstropperne ligge jo nemlig i Holsten og store mængder af dem i det allernordligste, og et stort distrikt af Holsten gaar langt nord for Eiderkanalen og begrænses af den egentlige Eider. For nu at paase, at de fjendtlige tropper ikke komme på slesvigsk grund, have vi et fuldkomment forpostsystem. Da mine 48 timer vare forløbne, troede jeg at kunne vende tilbage i et godt kvarter, thi den øvrige deel af compagniet laae paa 2 herregaarde, hvor

officererne havde det, som om de selv var herremænd, og dertil gratis; men jeg fik pludselig ordre at marchere til en landsby Gross Wittensee og støde til compagniet der; kunne jeg da være gaaet den lige vei, men den førte over holstensk gebet, nej, jeg marcherede fra kl. 12 til henad 5 uafbrudt i en temmelig hurtig march med folk, der hele natten havde staaet paa post, og ligesom jeg ikke havde faaet noget at spise siden kl. 6 om morgenen. Det var et slemt arbeide at faae dem frem, undertiden kastede de sig i grøfterne og erklærede, at de ikke kunne gaae længer, og kom vi forbi huse, ville de have mad, men fremad maatte vi i en fart, ja det var slet ikke morsomt det, og dog maatte jeg gaae og synge for hele veien for at holde humeuret oppe. Da vi kom i kvarter, var det nogle elendige bønderhytter, hvor Lt. Helms og jeg laae sammen i en kane eller slæde i en bunke halm, der vrimlede med muus. Næste morgen rykkede vi 1½ miil bort og kom da paa forpost igjen i 24 timer. Jeg og mine folk hørte til dem, der skulde faae det mageligst, og jeg opnaaede da ogsaa i et par timer eller 3 at komme under tag og sov da naturligvis strax med vandstøvler og sabel og sherf paa. Det var nytårsdag, ja, for os ere alle dage eens. Derfra rykkede vi en miil nordligere for at hvile os ud i 2 dage. Lt. Helms og jeg laae sammen i noget halm paa stuegulvet, og hundekoldt var der bestandig, det fryser ogsaa 6—8 grader stadig her. Derfra rykkede jeg i morges til en landsby Lehmsieck, hvor jeg nu er, og hvorfra jeg i morgen tidlig atter skal rykke paa forpost; naar man saa endda vidste, at fjendtlighederne virkelig vare begyndte, saa var det dog forbunden med lidt mere interesse, men dette her er mildest talt kjedeligt. Nu sidder jeg her i en krostue, hvor der er et lille bord, en træbænk, en træstol og en seng med mindst 5 lispund dyner i og endelig en kakkelovn, der stadig ryger saaledes, at jeg maa sidde for aabne vinduer, jeg kan ogsaa neppe holde paa pennen mere. Du kan troe, den mad vi faaer er ogsaa slem, da det skal være fiint for officererne, spise vi i reglen af et vandfad, havde jeg ikke selv skee med, maatte jeg spise med træskee, og dog er det meget dyrere at boe hos bønderne end paa herregaardene, ikke en dag slipper man med mindre end mellem 4 mark og 1 rigsdaler og lieutenantsgagen er 36 rigsdaler 72 skilling, jeg faar imidlertid kvarterpenge og har musikkassen, saa jeg har ca. 45

rigsdaler, men det er virkelig temmelig lidt. Jeg sender hermed 25 rigsdaler, hvoraf 9 rigsdaler 24 skilling høre til musikkassen. For fremtiden kan jeg faae det saaledes arrangeret, at et vist beløb kan blive hævet i Kjøbenhavn, man undgaar da portoen, jeg tænker da, at 20 rigsdaler hver maaned kan hæves hjemme, iberegnet de 9 rigsdaler 29 skilling hver maaned gaae til musikkassen, meere kan jeg foreløbig vist neppe sende. Jeg skal imidlertid nok skrive nærmere derom. Min oppasser skal gaae med dette brev til Eckernförde for at besørge pengene afsendt, og klokken er mange, saa jeg maa høre op. Desuden ville fingrene ikke heller længere lystre. Undskyld skriften og send mange hilsener til alle de kjære derhjemme fra din hengivne søn

Viggo.

P.S. Adolph maa tage sig betalt med det samme. Alt, hvad jeg forøvrigt kan sende hjem, skal komme. Feltkappen trænger jeg sikkert til, da den gamle snart er helt i las. Lidt tobak og (ja et underligt forlangende, en lille flaske med brændeviin ville jeg gjerne have med. Det sidste er neppe for mig selv, det har jeg ikke seet, siden vi kom fra Kjøbenhavn. Det vand, de her kalder brændeviin, kan ikke engang mandskabet faae ned.

7.

(Til løjtnant Voldbye fra løjtnant Jørgen Hansen ved 16de regiments 6te kompagni).

Snarup i Angel d. 10/1 64.

Kjære ven!

Jeg vil da sige dig, at jeg er frisk og sund kommen og ønsker at spørge det samme fra dig igjen, punktum. For at du imidlertid ei skal kjede dig saameget, som jeg hidtil har gjort, sender jeg dig indlagte, til brug i ledige timer, en selskabsdame, som jeg fortrinlig kan anbefale, da jeg selv har prøbet hende. Lad nu være med at hyle; du kan da nok begribe, at indlagte og et ditto, som jeg har faaet, kunne være mig et behageligt selskab, og at du vil være enig med mig deri, naar du nu ogsaa prøber det. Er hun ikke sød? Og forhøies ei hendes elskværdighed derved, at hun saadan erindrer os begge? Min norske broder sender portraiterne for hende og skal sige fra hende, at hun herved haaber at gjenkalde sig i vor behagelige erindring. — Hvor yndigt be-

skedet! — Hun lader fremdeles sige, at jeg udsøge mig det bedste af portraiterne. — Den engel! — Men hvilket er det bedste? Jeg troer, de ere gandske eens; vel tyve gange har jeg byttet dem om, og dog er jeg ikke vis paa, at det er det bedste, som du faaer.

Man siger her, at i har det drøit dernede; maaskee kommer vi snart ned for at afløse eder. Der siges, at Wørishøffer søger at faae 3die brigade i 1ste træfning. — Vi reiste fra Kbhvn d. 22de og 23de f.m. Jeg sidstnævnte dag (16 rgt 1ste bat.). Da jernbanen var af lave, maatte vi marchere kl. 2½ fra Kbhvn. til Roskilde i et øsende regn og sneevair. Vi havde en masse marodeurer og kom først til Roeskilde kl. 11½ aften. Næste dag kl. 4 gik vi pr. jernbane til Korsør og stuedes ombord i dampskibe strax ved ankomsten. Det var juleaften, men vor herre bevare os for mange af disse slags. Juledag ankom vi halvdøde af kulde til Flensborg, hvor vi vegeterede i 8 dage. Nytaarsdag marcherede vi hened, et par miil n. for Slesvig. Da vore høie førere ei havde seet ret paa kortet, gjorde vi en omvei paa halvanden miil, saa vi i alt gik over 5 miil den dag; men gud bevare os, det var godt giort; thi det var fornemme folk, som gjorde det; vi andre smaac vidste ei engang, hvor vi skulle hen, saa vi havde ondt ved at see paa kortet.

I forventning af at komme ned til eder, ville det særlig interessere mig at høre, hvorledes det er at være dernede, og ville jeg derfor være dig forbunden for nogle oplysninger i saa henseende. — Nyheder savne vi her aldeles. Flensborg fjord er saa tilagt, at man kjører i kane paa kryds og tværs over den. Det seer galt ud for os. En underofficer, der kom fra Flensborg, fortalte forleden, at Dannevirke still. skulle opgives og armeen til Als. Og der kunne man ei engang blive, da fjenden gik over isen, osv. Heldigviis har alt dette ingen hjemmel; men hvis man tør troe andre rygter, ville en rømning af Slesvig være tænkelig, hvis nemlig Østerrig og Preussen qva stormagter og ikke som forbundstroppe ville besætte det for at ordne forfatningsforholdene. Om dette er løse el. faste rygter, kan jeg ikke afgjøre; jeg antager det første.

Nu farvel du, hils bekendte (f. ex. Jean L.) ved det brave 18de rgmt og mange dito ved 3die rgmt, naar du derude see dem.

Glædelig nytaar! — Din hengivne

Jørgen Hansen.

8.

Holtsee, d. 18de januar 1864.

Kjære fader!

Uagtet leiligheden til at skrive er saa daarlig, som den vel kan være, da jeg nemlig er paa feltvagt, vil jeg dog i en fart skrive et par ord; thi der er virkelig især i det sidste par dage paakommen mig en uro og ængstelse for, at der er sygdom eller noget lignende derhjemme, saa at jeg intet øjeblik har fred for disse ubehagelige tanker, der selv om natten forfølge mig i de afskyeligste drømme. Jeg har heller ikke seet et eneste ord fra hjemmet siden fra d. 28de f. m. altsaa i over 3 uger, og det ere sandelig for længe at være afskaaret fra alt, hvad man har kjært. — Til Dithmers har jeg skrevet 2 gange, første gang i forrige maaned, men ikke heller derfra har jeg hørt noget. Jeg trøster mig stadig med det slette postvæsen; men den trøst er ogsaa snart forbi, da feltposten skal være oprettet, som man siger, og den maae jo være sikker. De breve, der i den senere tid komme hertil afdelingerne, ere sjeldent mere end 3-4 dage gamle. Jeg haaber da, at pengebrevet, som jeg afsendte d. 5te, er kommen dig i hænde. Forøvrigt har jeg qvittering fra postvæsenet, saa det skal jo svare dertil.

Du har vel ellers meget travlt, kjære fader, i denne tid; hvorledes gaaer det med nytlaaret? Det er vel ikke godt at sige det endnu.

Du kan troe, det er koldt inat, det fryser nemlig 15° , og saa ere det formelig storm. Jeg gaaer her og driver i en lade; uagtet døren er saa tæt her, at man neppe kan see igjennem den, maa jeg dog foretrække dette for at gaae udenfor denne gang; thi det ville da være den visse død, om man skulle staae mange timer udenfor i det veir. Vi afløse posterne hver time, og saa ere de saa stivfrosne, at de neppe kunne røre sig. Jeg sidder imidlertid et øjeblik inde i bøndernes stue og skriver dette brev. Der ligger ikke mindre end 7 mandfolk og fruentimmer i de 2 senge her i stuen og et barn er der, som er sygt og vræler hele tiden, forresten blæser det ogsaa tversigjennem her. For lidt siden fik jeg bonden banket op og kjøbte alle hans kaffebønner, vi gjorde da ild paa og lavede kaffe; dermed gik da en timestid ganske

taalelig, men ellers er denne nattevaagen med iistapper til fødder og en fornemmelse, som om fingre, næse og ører vare borte forstedse, just ikke behagelig i længden, og dog ville jeg gjerne staae 24 timer endnu, naar jeg saa vidste, at jeg bagefter fik et brev hjemmefra, at alt er vel indenborde.

Hvad helbredet angaar, har jeg det ellers godt, naar jeg undtager, at den forbandede gigt har sat sig i min venstre pegefinger, og jeg er berøvet brugen af den; men ellers er jeg een af de faae, der i denne tid er fri for forkjølelse. Hils nu den kjære moder og alle de smaae derhjemme, og lov mig, kjære fader, at du sørge for, at jeg mindst engang om ugen faar brev hjemmefra.

Din hengivne søn

Viggo.

9.

Gonfelt d. 27de januar 1864.

Kjære fader!

Det er en høist mærkværdig postgang, og tillige ubehageligt; thi undertiden ligger brevene 3 uger, og til andre kun 3 dage paa veien, og en regelmæssig correspondance er ikke godt mulig. Saaledes veed jeg f. ex. endnu ikke, om de 25 rdl. jeg afsendte den 5te d. ere arriverede, og af alle de breve, jeg faaer, kan jeg stadig see, at de sidst afsendte ikke ere komne eder i hænde. For at begynde med det ubehageligste her fik jeg et høfligt rykkerbrev forleden fra Therkelsen, som skrev, han sendte mig regningen, fordi den forrige, jeg havde faact, var fejl i enkelte retninger. Det var den ogsaa, den var nemlig for stor, men den var forøvrigt rettet, inden jeg reiste bort, saa jeg kan ikke finde nogen anden grund til, at han sendte mig indlagte regning, uden for at rykke mig, og han er jo egentlig i sin fulde ret. Denne regning er imidlertid heller ikke rigtig; skjønt i den modsatte retning, thi han har glemt et par kirseis benklæder, som jeg fik et par dage før afreisen, saa at regningen i det hele vil blive omtrent 150 rdl. Imidlertid maa jeg bede dig, kjære fader, at stille skræderen lidt tilfreds, saa at jeg ikke bliver rykket mere af ham. Jeg er forøvrigt ved at gennemstudere regningen kommen til det resultat, at det største beløb deraf, for 1863, er for reparationer, og det skal være sidste år, at jeg lader en hof-skræder fungere som lap-

peskræder, thi han er uforskammet dyr i den retning. Hvad nye klæder angaar, kan man derimod ikke klage, der er han næsten billigere end andre. Jeg har nu arrangeret det saaledes, at hver maaned 25 rdl. af min gage kan hæves i Kjøbenhavn af dig; jeg antager, der kommer et bud med dem. og du maae da qvittere. I de 25 rdl. indbefattes c. 9 rdl. til musikkassen. Jeg skal nok bestemt opgive hver maaned hvor meget, og jeg maa da bede dig notere det og føre det til musikkassens tidligere beløb; jeg fører naturligvis ogsaa regnskab derover, men der er tale om, at musikkassen skal deponeres i regimentets kasse, i saa fald skal jeg skrive, og maa da bede dig sende den herover; porto'en betaler jeg naturligvis, ligesom jeg haaber, at Adolph, eller hvem, der besørger noget sendt til mig, tager sig betalt af de skillinger, jeg sender over, og tillige noterer det. Fra nytaar er jeg begyndt at føre et detailleret regnskab over mine udgifter. Jeg beholder omtrent 10 rdl. tilbage af denne maanedes gage til den 1ste, men i denne maaned havde jeg ogsaa 5 rdl. tillæg fra underviisningsanstalten og 8 rdl. i kvarterpenge. De 5 rdl. fra under.-anst-faaer jeg ikke mere, da anstalten ikke eksisterer, og kvarteergodtgjørelsen hører op til flyttedag, saa det vil blive et fælt skaar, efter den tid vil jeg dog have c. 42 rdl. om maaneden og rimeligvis lidt mere, naar vi kommer paa feltfod, saa jeg vil haabe, jeg stadig kan sende lidt hjem. Hvad jeg kan spare op, foruden det, der afsendes den 1ste i maaneden, skal jeg sende hjem, det kunne altid være rart, at have gjælden lidt mindre.

Samtlige lieutenanter af flere af regimenterne have forresten indgivet et andragende om forhøiet gage, og jeg haaber, det lykkes.

Hvad ellers vor tilværelse herovre angaar, da skal jeg betro eder derhjemme, (men sig det ikke til nogen) at det begynder at blive ganske overordentlig kjedeligt. Veiret er jo heldigvis saaledes, at man endog under ganske andre omstændigheder kan blive i daarligt humeur af at see paa det. Taage, regn og blæst hører jo til dagens og nattens orden, men man maa jo trøste sig med, at det er det bedste veir for vor sag; thi nu kan fjenden da ikke lige løbe igjennem Dannevirke, og vore skibe kunne komme i søen.

Du kan troe, veiene ere yndige, undertiden bliver man stik-

kende aldeles fast i det bundløse, grødagtige ælte, og man maa formelig bruge hænderne for at trække benene op, og saa spadserer man jo altid med mindst et par pund leer paa støvlerne. Det trætter svært. Jeg har aldrig feltkappe paa, naar vi marcherer, og dog er jeg altid aldeles gennemvaad af sved. Trods de ivrigste efterforskninger har jeg heller ikke kunnet opdage et par støvler ved hele compagniet, som ikke er gaaet skæve i dette dejlige føre, mine ere naturligviis ikke nogen undtagelse herfra. Forresten tror jeg, at dette fugtige veir er bedre for sundheden end kulde; jeg for mit vedkommende befinder mig i det mindste meget vel, men længes jo snart efter at faae fat i tydskerne, for at faae lidt forandring i dette kjedelige forpostliv. Igaar var jeg en lille tour inde i Eckernförde, var i theatret der (noget grueligt tõi) og morede mig gandske godt.

Hils Ida og tak hende for hendes brev af 22de. Det glæder mig at see, at alle ere raske derhjemme.

Hils ogsaa vor kjære moder og rollingerne fra din hengivne søn

Viggo.

Hils Rikke, hun er jo i Kjøbenhavn, og tak hende mange gange for de tilsendte ænder, de ere rigtignok ikke komne endnu, ikke engang til Eckernförde, hvor jeg paa posthuset spurgte efter dem. Idag skriver jeg til Ludvig og til Dithmers.

10.

(Skrevet med blyant paa et kort).

d. 2. februar 1864.

Kjære forældre! — I have allerede af telegrafens faaet at høre, at krigen er udbrudt. Igaar begyndte den, og idag have vi allerede leveret en bataille, der i blodighed kan maale sig med de fleste. Igaar gik vi tilbage fra en stilling i det sydligste Slesvig til Mysunde. Under den tilbagegang, der varede c. 4—5 timer, faldt der forskellige smaa skjærmydsler, stadig var det 18 rgmt., der maatte holde for. Vi kom da strax i skandserne, hvor vi tilbragte en slem kold og spendende nat, og følede hungeren i høi grad. Idag kl. 10½ angreb preusserne os, og en heftig kamp varede til kl. 5½. Preusserne angr. os længst mueligen, men det brave 18de rgmt. forsvarede sig saa godt, at alle tydskerne kl. henad 6 løbe bort over hals og hoved. Vi have mistet saa vidt jeg ved 6 off.

døde og nogle saarede og vistnok c. 150 menige. Min capitain Schou fik en kugle gjennem hjertet, lieut. Lommer fik et saar dog vist ikke dødeligt. Jeg kan ikke nægte, det var en meget underlig fornemmelse at høre kuglerne pibe om ørerne, især kanonkuglerne, men heldigvis rørte da ingen mig, af min deling mistede jeg 7 mand. Vi kunne takke Gud, at det er gaaet, som det gik, vi vandt dog seir dengang.

Imidlertid er det 3die døgn, at vi ikke faae søvn i øinene, og jeg haaber, vort regiment snart bliver afløst. Vi ligger i bivuaak ved den brændende by Mysunde, i et slemt regnveir og storm.

Lev vel og ængst eder ikke, da jeg er vist paa, at Gud nok er med mig for eders skyld. Eders hengivne søn

Viggo.

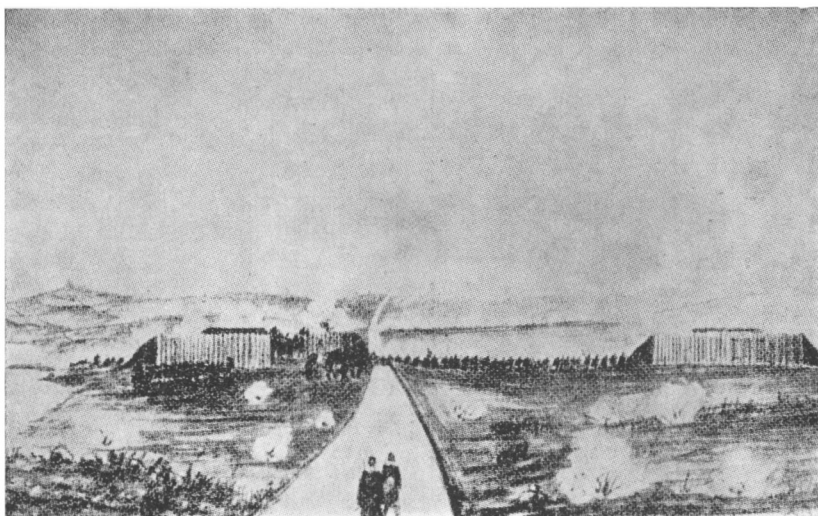
11.

(Blyantsbrev).

Dybbøl, d. 10. febr. 1864.

Kjære forældre!

I længes nok meget efter at høre, hvordan det gaar mig, men det har været umuligt at komme til at skrive før nu, og jeg veed ikke engang, hvornaar dette brev kan blive afsendt. Siden affaieren ved Mysunde og til inat har jeg ikke sovet i 2 timer eller haft støvlerne af benene og har de samme strømper etc. paa. Vi gjøre saadan smaa dagsmarcher paa 8 miil, faar ingen forpleining, sulte, fryse og savne altid søvn. Jeg har da lært at gaae og sove, men saa maa jeg have en mand under armen for ikke at gaae i grøften. Hvad mit skind angaar, da, naar jeg undtager fødderne, er det Gud være lovet heelt, og jeg haaber, at det fremdeles ikke tager nogen skade, men aldrig i mit liv har jeg tænkt mig muligheden af, at noget menneske kunne udholde, hvad vi har gaaet igjennem i de sidste 9 dage, og der er mange afdelinger, der have haft meget mindre arbejde end vi, der er aldeles opløste. 18 rgmt. har 2 compagnier, der ere opløste, nærmest fordi alle officererne og underofficererne ere styrtede, jeg er den eneste tilbage ved mit compagni af dem, der udgik fra Kjøbenhavn. Capt Schou, den hædersmand, faldt jo ved Mysunde, og lieut. Rasmussen og Helms have begge meldt sig syge. Jeg var nogle dage compagnicommandeur, men nu er Bruun det; — jeg

Fægtningen ved Mysunde den 2. februar 1864

skal hilse fra ham. Vi ligge nu uden for Dybbølstillingen, der som bekjendt dækker Als, hvor det meste af armeen er, men jeg haaber og ønsker, at vi snarest mulig komme derover, saa at vi kunne sove ud et par dage. Naar vi komme i ro skal jeg skrive og fortælle en heel del mere, end nu, men under de nuværende omstændigheder maa i tage tiltakke med et saadant brev som dette. – Gid den gode Gud snart ville vende det til det bedste, som vore sager staae nu, seer det ikke godt ud. Lev nu vel og hils alle derhjemme.

Eders hengivne søn

Viggo.

12.

Sebelev d. 11te febr. 1864.

Kjære fader!

Først nu i dag har jeg kunnet opnaae i ro og mag at tage støvlerne af og sætte mig ned uden at være belavet paa i næste minut at reise mig. Det brave 18de rgmt har nemlig erholdt 2 dages hvile; vi ligge paa Als lidt n. for Augustenborg og c. 2 miil fra tyskerne. Men du kan tro, vi trængte dertil; thi ikke alene vare

vi alle uden undtagelse gandske forfærdelig udmattede, generede af hovne fødder etc; men folkenes og ligeledes befalingsmændenes tillid til vore evner var kun temmelig ringe, da vi hverken kunne bruge benene eller bøsserne; thi jeg er vis paa, at ikke een bøsse ville gaa af, da skuddet har siddet i den i 8 dage, og de ere fulde af vand; tillige bleve de saa godt brugte ved Mysunde, da hver mand skjød mellem 60 og 80 skud, at de ere aldeles forstoppede, saa vi maa ansee det for en stor lykke, at vi siden den tid ere slupne med et par smaa forpostfægtninger. — Hvis nogen havde fortalt mig, at et menneske kunne udholde, hvad vi have døiet i de sidste 10 dage, da ville jeg have leet af ham; men vi have dog udholdt det, og endda er humeuret tilnærmelsesviis godt endnu. Jeg vil forsøge paa, saavidt min hukommelse slaar til, at fortælle lidt derom. —

Den 30te januar var jeg paa forpost nede ad Eideren til, sov altsaa ikke den nat. Dagen derpaa rykkede vi til Harzhof, hvor vi om aftenen fik at vide, at krigen var erklæret; der var altsaa ikke tale om nogen ro den nat heller. Mandag morgen kl. 6 stillede vi og rykkede til Lehmsieck, hvor vi for første gang saae pikkelhuerne og hørte, hvorledes kuglerne pibe. Vi trak os da under fægtning tilbage til Mysunde, hvor vi først kom henad aften. Salig capt Schou og jeg laa sammen i et forladt hus; men just som vi havde lagt vore trætte lemmer paa noget halm, fik vi ordre til at rykke ud i skandserne, der tilbragte vi da atter en søvnløs og overordentlig kold nat. Vi vare omtrent 80 mand, der alle skulle paa plads i blokhuset, for dog at have tag over hovedet, men for det første maa næsten alle staa op, da pladsen kun er lille, og dernæst var der en afskyelig træk gennem skydeskaarrene, og henad natten havde vi ingen lys mere, saa vi maatte sidde i mørke. Tirsdag formiddag kl. 10 nærmede fjenden sig, kastede forposterne tilbage og kom skandserne paa 6—800 alen nær. 3die rgmt sendte 3 compagnier ud mod dem, og de trak sig da ogsaa lidt tilbage, men $\frac{1}{2}$ time efter rykkede de frem med fornyet kraft. Jeg stod oppe paa brystværnet og besaae det hele, og oprigtig talt, tænkte jeg slet ikke paa nogen fare derved, før end kuglerne i dusinvis sloge omkring mig. Imidlertid fik vi jo travlt med at ordne alt til at modtage fjenden, som vi dog ikke troede havde i sinde at storme; men skam slaee ham, den hal-

lunk, han gik saa ivrigt paa, at han var skandserne paa neppe 200 alen nær; der var et øjeblik eller rettere næsten en time, hvor jeg var belavet paa det værste, thi i den side af skandsen, som jeg havde at forsvare, havde jeg kun omtrent 40 mand, og egentlig skulle der have været 3 kanoner paa den fløi, men de 2 vare om aftenen i forveien flyttede over i en anden skandse; (det har vist tydskerne lumskeligen kunnet mærke) og ved den 3die kanon faldt først lieutenanten, Clubien hed han; det gik ham for langsomt med skydningen, og han hjalp selv med, han fik saa et skud lige midt i panden og døde øjeblikkelig, men i løbet af c. 10 minutter blev alt mandskabet paa nær to mand skudt ved den kanon, saa at den i over 1 time ikke leverede et skud; og i den sidste halve time taug ogsaa alle de andre kanoner i skandsen. Alle artilleristerne 16 i tallet vare krøbne ind i blokhuset. Tydskerne vare imidlertid komne os saa nær paa klingen, at det saa helt sort ud, saa løb jeg et øieblik fra mine folk og fik fat i en artilleri capitain og fortalte ham, hvorledes sagerne stode; han fik da i lynende fart betieningsmandskabet ud til kanonerne, og en lille menig, en fynbo, tog aldeles commandoen, rettede alle kanonerne, skændte og smællede mellem mandskabet og rev stadig vittigheder af sig; han fik da kanonerne i gang, og tydskerne fik en deel kardætsker at smage paa. Paa samme tid fik jeg paa min fløi omtrent 20 mand til understøttelse, og saa kan du troe, det regnede med bly over pikkelhuerne; det blev ham da ogsaa for varmt; og du skulle have seet en begeistring, da de første preussere trak sig tilbage, og der blev rigtignok ogsaa sendt adskillige velmente kugler efter ham, hjertet hoppede af glæde i livet paa mig, og jeg fik næsten taarer i øinene, saa glad var jeg og alle omkring mig; det første, jeg gjorde, var at lade en rulle skraatobak gaae omkring mellem mandskabet, vi havde ikke faaet hverken vaadt eller tørt siden forrige dag; og saa igien friske kugler efter det tydske rakkerpak. Foruden vor brave capitain, som forresten ikke var i den skandse, hvor jeg var, faldt der jo en heel deel raske gutter. Af min deling mistede jeg 5 (jeg troede først 7) og deriblandt 3 af de bedste. Hvis du engang skriver til Carstensen i Skinkelsø, saa skriv til ham, at n. 307, Rasmus Christensen, som han godt kjender, faldt 2 skridt foran

mig, han fik, som de fleste en kugle midt i panden og ud gjen-nem nakken; det var en flink, rigtig rar fyr.

Jeg troer, at den kjære Gud, virkelig holder sin haand over mig; midt under fægningen kom en granat, som jo er noget af det værste, og satte sig i brystværnet, neppe 2 alen fra mig. Jeg troer, jeg var den eneste, der fik øie paa den, eller ogsaa var der ingen af folkene, der muelig kunne have seet den, der vidste, hvad det var for en karl. Jeg raabte øieblikkelig til folkene, at de skulde putte sig, og i et nu vare vi alle nede på skydebænken, Saa sprang den, og sand og gruus fløi om ørene paa os, men ikke en mand blev truffet. De granater kunne være meget slemme; en stump af en saadan tog først det halve hoved af en mand og knuste derpaa benene af en anden, de døde naturligvis begge. Under selve fægningen synes jeg forresten slet ikke, at der er noget ubehageligt ved det; man har saa meget at tage vare paa og tænke paa, men bagefter kan det jo ikke undgaaes, at man undertiden faaer ubehagelige indtryk. — Natten efter slaget lae vi i bivuak i et forfærdeligt regnveir ved et brændende huus, og henad morgenen fik jeg folkene ind i levningerne af et skuur. Onsdag morgen marcherede vi til Brodersby, hvor vi skulle hvile os lidt, men vi bleve alarmerede midt paa natten, og 1½ time efter at vi atter havde sat gevæerne fra os, maatte vi igjen træde an, for kl. 3½ om natten at marchere tilbage til Mysunde. Der stode vi til kl. 4 om eftermiddagen og ventede paa fjenden, men han kom ikke; vi rykkede da til Fyssing, et smalt sted ved Slien, hvor jeg maatte trække paa feltvagt; atter en nat under aaben himmel. Næste eftermiddag, om fredagen, var det min tour at hvile lidt, men da kom kl. 7 om aftenen ordren til at opgive Dannevirke. Nu havde jeg fra mandag morgen til fredag ikke haft søvn i mine øine, og saa kan du nok tænke dig, kjære fader, hvad en marche paa 14 timer, med fjenden i hælene og med daarligt humeur, vil sige. Veiene var saa belæsset med train og alt muligt, at vi hvert øieblik stode stille, og det trættede meget meere end at gaae; thi matheden og søvnigheden var saa uovervindelig, at man strax smed sig ned, for derpaa efter 2—5 minutter atter at reise sig; og saa tillige holde liv i folkene. Saa det tænkte jeg mig, var neppe til at udholde, og dog kom der 2 dage, der vare endnu værre. Kl. 10 lørdag kom vi til Flensborg, hvor vi fik en

meget venlig modtagelse, der fik jeg sovet 1½ time og fik god mad, hidtil havde vi levet af tørt brød, raat flæsk og brændeviin. Kl. 3 om eftermiddagen marcherede vi atter fra Flensborg og naaede kl. 11 om aftenen til en landsby, 1½ miil derfra, saa det var en net marche, det meest trættende, der kan tænkes. Vi fik da lov at sætte geværerne fra os, men fik den beskeed, at vi kunne vente hvert øieblik at komme til at slaaes, der var altsaa ikke tale om at kunne hvile noget. Kl. 3 søndag morgen brød vi op og dannede arrieregarden, det vil sige rendte i det hundeveir over marker og grøfter, mine fødder var saa hovne, at jeg neppe kunne slæbe mig afsted, og dog maatte man stadig over moser, gjærder med tjørne paa etc. Først kl. 1 næste nat naaede vi til Nybøl, hvor vi bleve som forpost til mandag morgen. Da gik vi til Dybbøl, hvor vi have ligget paa forpost indtil igaar eftermiddags, da vi marcherede over til Als, hvor vi nu ere. See man skulle nu troe, at dette liv ikke var til at udholde, men dog, saa utroligt det end synes, er der virkelig mange gandske gemytlige øieblikke. Alt gjælder jo her kun om at benytte øieblikket, og tage med, hvad man kan faae. Overalt have jo de stakkels beboere forladt deres byer, og alt, hvad der er af spiseligt, maa jo holde for. Paa den gaard, hvor jeg laa i Dybbøl, blev i løbet af 2 dage spist 20 høns og 4 gæs, saa du kan troe, vi levede høit; rigtignok er det lidt underligt at spise og drikke af de mest forbausende kar og gjenstande; et kogt gaaselaar i den ene haand, en tragt fuld af kaffe uden fløde og sukker i den anden og saa en chacot med kogte kartofler, og lignende smaabilleder høre til dagens orden og tiener til at udbrede en vis gemytlighed over det heele. Al min træthed og mathed er gaaet bort, da jeg har sovet 10 timer i nat; men min venstre fod er heel gal, jeg har en knude midt under foden, men haaber, den snart gaaer over.

Hvorledes ellers vore sager staar, er noget, vi ikke veed et bid om her. Jeg har hørt, at det har vakt megen uvillie i Kjøbenhavn, at vi har opgivet Dannevirke, men jeg kan forsikre, at det havde været det bedste, aldrig at have bygget noget Dannevirke. Det er en ide, som det danske folk har kjælet for i mange aar og pynnet paa i en gruelig grad; men det forekommer mig dog, at enhver maa kunne begribe, at en fjende, der er dobbelt saa talrig som vi, og som kan, uden at vi vide det, dirigere sin styrke, hvor-

hen han vil, at han kan trætte en lille armee, der er spredt over en meget lang linie, og som følge deraf aldrig kan udhvile sig, i en saadan grad, at den umulig i længden kan holde det ud. Hvis det kunne lade sig gjøre, ville jeg nok af og til have sendt dagbladene herover; det er jo ikke vist, at de altid ville komme, men engang imellem fik man dem vel dog.

Hils nu vor kjære, søde moder, og siig, at vi nok snart faar fred; hun skal ikke være bange for mig, naar saa mange kjære derhjemme bede for mig, saa gaar det nok. Hils ogsaa mine kjære sødskende, hils Adolph og Emilie og tak dem for deres breve; jeg fik dem igaar aftes tilligemed det fra dig, kjære fader. Husk, at ikke for mange læser, hvad jeg saadan skriver herovre fra; thi det er forbudt at give nogensomhelst oplysninger og man kunne jo ikke vide, hvorlangt en historie kunne rende, maaske til en eller anden avis. Lev vel nu og bild eder ind, at der slet ikke er tale om nogen fare for din hengivne søn

Viggo.

P.S. Jeg fik ogsaa igaar et brev fra Therkeldsen, hvor han gjorde en masse undskyldninger. Tak, kjære fader, fordi du har klaret den historie, men hils Therkeldsen og siig, at jeg aldrig har opfattet hans brev som andet, end noget, han gjorde for en andens skyld, men at jeg blot fandt, han hellere kunne have nøjedes med at henvende sig til dig, da jeg havde bedet ham derom,

V.

(Fortsættes).